4. Кузьмина Е.И. Исследование детерминант свободы-несвободы от фрустрации // Вопросы психологии. – 1997. – № 4 – С. 86–94.
5. Левитов Н. Д. Фрустрация как один из видов психических состояний / Н. Д. Левитов // Вопросы психологии. – 1967. – № 6. – С. 118–229.
6. Марьин М. И. Медико-психологические проблемы профессиональной деятельности пожарных / М. И. Марьин, Е. А. Мешалкин. – М. : ВНИИ-ПО МВД России, 1997. – С. 523–524.
7. Мкртчян М. А. Проблема фрустрации и защитные механизмы личности: автореф. дисс. ... канд. психол. наук / Мкртчян М.А. – Ереван, 1975. – 22 с.
8. Наказ МНС України № 1342 від 16.12.2011 «Про затвердження Настанови з організації газодимозахисної служби в підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України». – Режим доступу [<http://news.yurist-online.com/laws/46775/>]
9. Наказ МНС України №575 від 13.03.2012 «Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту». – Режим доступу [<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0835-12>]
10. Rosenzweig, S. Aggressive behavior and the Rosenzweig picture frustration study / Rosenzweig S. – New York : Praeger, 1978. – 164 p.
11. Dollard, J. Frustration and aggression / Dollard J., Doob L., Miller N., Mowrer O., Sears R. – New Haven, CT : Yale University Press, 1939.– 210 p.

Рецензенти: д. психол. н. Землянська О.В., к. психол. н. Приходько Д.П.

УДК 159.98:167

Попов В.М., інспектор відділу виховної та соціально-гуманітарної роботи НУЦЗУ

ВИВЧЕНА БЕЗПОРАДНОСТІ ЯК ДЕСТРУКЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ОСОБИСТОСТІ

У статті наведено аналіз різних підходів до визначення виученої безпорадності, розкриваються основні методологічні положення, принципи і механізми прояву виученої безпорадності.

Ключові слова: професійна діяльність, виучена безпорадність, психологічний тренінг, мотивація, емоційний стан.

В статье представлен анализ разных подходов к определению выученной беспомощности, раскрываются основные методологические положения, принципы и механизмы проявления выученной беспомощности.

Ключевые слова: профессиональная деятельность, выученная беспомощность, психологический тренинг, мотивация, эмоциональное состояние.

Постановка проблеми. Термін «деструкції» досить широко поширений в різних наукових областях. У медицині він розглядається з точки зору порушень в процесі функціонування якого органу, в соціології мова йде про руйнівні тенденції в суспільстві, про знищення його соціальної структури, в

філософії деструкції приписується не тільки руйнівний значення, але й збереження традиції шляхом очищення її від паразитичних нашарувань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У психології активне використання поняття деструкції зустрічається в роботах А. Адлера, З. Фрейда, Е. Фромма, К. Юнга та ін. Деструкції особистості розглядаються ними як результат руйнівних тенденцій розвитку і протиставляються творчим тенденціям розвитку. У вітчизняній психології на можливе руйнування структури особистості в процесі розвитку вказували К.А. Абульханова-Славська, Л.І. Анциферова, Л.А. Рєгуш. Однак предметом глибокого аналізу деструктивні зміни особистості так і не стали, оскільки таким змінам приписувався патологічний характер, що автоматично переводило їх в область патопсихології та психіатрії.

Таким чином, деструкція - це завжди руйнування, негативна зміна ,будь якої структури. В психології термін «деструкція» використовується стосовно до негативних змін особистості у процесі розвитку, в тому числі і в процесі професійного розвитку.

Відомо, що праця позитивно впливає на психіку людини. Стосовно ж до різних видів професійної діяльності прийнято вважати, що існує велика група професій, виконання яких призводить до професійних захворювань різного ступеня тяжкості. Наряду з цим існують види професійної діяльності, умови і характер яких надають травмуючий вплив на психіку (наприклад, монотонна праця, велика відповідальність, актуальна можливість аварії, психічна напруженість та ін.) Дослідники відзначають також, що багаторічне виконання однієї і тієї ж професійної діяльності призводить до появи професійної втоми, виникнення психологічних бар'єрів, збідненню репертуару способів виконання діяльності, втрати професійних умінь і навичок, зниження працездатності [1]. Можна констатувати, що на стадії професіоналізації по багатьом видам професій відбувається розвиток професійних деструкцій [7].

Процес освоєння професії може проходити, на думку А. Адлера, або конструктивним, або деструктивним шляхом. Дослідження деструктивних розвитку професіонала зустрічаються у вітчизняній і зарубіжній науці і практиці рідко, в зв'язку з чим виникає необхідність у більш глибокому вивченні негативних компонентів професіоналізації, що призводять особистість на деструктивний шлях освоєння професії [2].

Таким чином, професійні деструкції порушують цілісність особистості, знижують її адаптивність, стійкість, негативно позначаються на продуктивності діяльності.

Центральним компонентом підструктури професійної спрямованості є мотивація особистості і професійна ідентичність. Зниження рівня мотивації досягнення і переважання мотивації уникнення невдач сприяють розвитку вивченої безпорадності.

Узагальнюючи вищевикладене можна констатувати, що професійна деструкції експліковані в контекст професійного розвитку особистості. Деструктивні зміни суб'єкта діяльності приводять до змін професійної спрямованості та розвитку вивченої безпорадності.

Виклад основного матеріалу. Важливим компонентом професійної спрямованості особистості є система домінуючих мотивів. Мотиви людської

діяльності є відображенням більш-менш адекватно переломлених у свідомості об'єктивних рушійних сил людської поведінки. Мотиви розглядаються в широкому сенсі як спонукання до діяльності, направляє активність суб'єкта. У вузькому сенсі мотив виступає як «предмет потреби» (В.Г. Асєєв, Е.П.Ільїн, О.М.Леонт'єв, С.Л.Рубінштейн та ін.). Ряд психологів пов'язує з поняттям «мотив» тільки те, що усвідомлено (К.Обуховский, Н.Д. Левітв), багато ж вважають, що мотиви проявляються як свідомо, так і несвідомо (А.Н. Леонт'єв, До . К. Платонов, В.С.Мерлін та ін.) В.С. Мерлін визначав мотив як психологічний стан, який спрямовує діяльність до певної мети [9].

Мотиви, на думку О.М. Леонт'єва, не «відділені» від свідомості, крім своєї основної функції - функції спонукання, мотиви мають ще й функцію смислоутворення, яка важлива для розуміння внутрішньої будови індивідуальної свідомості особистості [8]. Мотиви визначають спрямованість поведінки, рівень активності особистості в досягненні якої-небудь мети.

Теоретичний аналіз підходів до вивчення мотивації особистості показав, що даний феномен має велике значення для розуміння причин активності людини. При цьому мотивація особистості вітчизняними та зарубіжними психологами розкривається по-різному: як «сукупність факторів, що підтримують і направляють поведінку» (Ж. Годфруа); «сукупність мотивів» (К.К. Платонов); «процес психічної регуляції конкретної діяльності» (М.Ш. Магомед-Емінов); «сукупна система процесів, що відповідають за спонукання і діяльність» (В.К. Вілюнас); як «тенденція самоактуалізації, прагнення до персоналізації» (А.Маслоу); «процес безперервного вибору і прийняття рішень на основі зважування поведінкових альтернатив» (К. Левін). У цих теоріях мотивації активність виконує або направляючу функцію, або регулюючу. Загальним моментом є те, що активність розглядається в якості основної характеристики мотивації.

Згідно поглядам З.Фрейда, активність людини залежить від інстинктивних спонукань, статевого інстинкту і інстинкту самозбереження. Вона є біологічною, природною силою [11].

Головним фактором активності особистості представники гуманістичної психології - К. Роджерс, А. Маслоу, Г. Олпорт - вважають спрямованість до майбутнього, до максимальної самореалізації (самоактуалізації).

На думку К.А. Абульханової-Славської, саме активність визначає, як перетвориться сукупність обставин і направляється хід життя. «Динаміка життя перестає визначатися через плин подій, а стає залежною від характеру активності особистості, від її здатності організувати і спрямувати події в бажаному напрямі» [3]. К.А. Абульханова-Славська визначила, що потребою зрілої особистості є необхідність послідовного проведення своєї певної життєвої лінії. Т.М. Денісовська розвиває це положення далі: «Динамічна спрямованість особистості - це не просто потенція, що не знайшла зараз ще реалізації: це основа прогнозу, перед-сказання завтрашнього поведінки особистості, перспектива її життя і діяльності» [5]. Таким чином, активність особистості - необхідна умова прогресивного розвитку суб'єкта професійної діяльності.

Професійна активність визначається мотивацією до досягнення, що виявляється в домаганнях на досягнення певного рівня, які особистість вважає обов'язковими для себе і які вона хоче здійснити. Мотивація, спрямована на

досягнення, деколи є навіть більш дієвим чинником успіху в навчальній, професійній та інших видах діяльності, ніж показники інтелекту. Для досягнення успішного результату необхідна цілеспрямованість, наполегливість, зацікавленість індивіда в чиненій діяльності, віра в свої можливості.

При низькому рівні мотивації досягнення у людини знижується активність, виникають складнощі у постановці цілей і їх реалізації. Серія невдач приводить до формування вивченої безпорадності.

Вивчена безпорадність - це звичка жити, не надаючи супротив, не приймаючи відповідальності на себе. Така установка сприяє формуванню у людини негативного ставлення до себе і до світу, втрати контролю над подіями, зниження продуктивності діяльності і, як наслідок, призводить до краху надій в сфері професійних досягнень.

У нашому дослідженні вивчена безпорадність розглядається як зниження рівня професійної активності, відсутність ініціативи, уникнення ситуацій, пов'язаних із невдачею. Це проявляється в негативному ставленні до діяльності, виконання роботи тільки в рамках нормативних завдань, відмову від виконання певного виду робіт.

Проблемою вивченої безпорадності в зарубіжній психології займалися Дж. Овермайер, М. Селігман, Л. Абрамсон, Дж. Тісдейл, С. Петерсон, Б. Вейнер, Х. Хекхаузен. У вітчизняній психології даний психологічний феномен досліджують Н. А. Батурин, Ф.С. Исмагилова.

Вивчена безпорадність є психічним феноменом, безпосередньо пов'язаним з успіхом і невдачею. Даний феномен активно вивчається за кордоном і тільки починає досліджуватися у вітчизняній психології (Тогобіцька В.Д.).

У досліджах Дж. Овермайера і М. Селігмана був виявлений головний фактор, що викликає вивчену безпорадність: попередній досвід впливу невідконтрольного для випробуваного неприємного впливу [14].

Подальше дослідження вивченої безпорадності дозволило виявити ще два чинники, що детермінують даний феномен: по-перше, формування у випробуваних впевненості в тому, що контроль над неприємним стимулом залежить тільки від випадку, по-друге, домінування у випробуваних зовнішнього локусу контролю.

На підставі цих досліджень М. Селігман і його колеги сформулювали вихідну модель вивченої безпорадності: досвід суб'єкта, що складається з того, що його дії ніяк не впливають на хід подій і не призводять до бажаного результату, підсилює очікування невідконтрольності суб'єкту результатів його дій, внаслідок чого виникає мотиваційний, когнітивний і емоційний дефіцит. Мотиваційний дефіцит проявляється в гальмуванні спроб активного втручання в ситуацію; когнітивний - у труднощі подальшого навчання тому, що в аналогічних ситуаціях (насправді підконтрольних суб'єкту) дія може виявитися цілком ефективним; емоційний - виникає через безплідність власних дій пригніченому (або навіть депресивному) стані [6].

Спочатку теорія безпорадності, що розглядала пережиту невідконтрольність в якості достатньої, але не необхідної причини реактивності депресій, була вельми простою. Відповідно до цієї теорії, пережитої невідконтрольності достатньо, щоб поряд з мотиваційним і когнітивним дефіцитом викликати ще й депресивні емоції. Проте надалі з'ясувалося, що для виникнення депре-

сивних емоцій однієї невідконтрольності недостатньо. Необхідно також, щоб суб'єкт втратив надію досягти сильно бажаних наслідків дії або ж був змушений прийняти в розрахунок наступ різко негативних подій. При цьому причиною виникнення вивченої безпорадності буде не переживання невідконтрольності ситуації як такої, а усвідомлення недосяжності мети, що володіє певною привабливістю.

Переглянута Л. Абрамсон і М. Селігманом теорія включала в пояснення вивченої безпорадності індивідуальні особливості атрибуції хороших і поганих подій, зокрема успіху і невдачі в діях, тобто стилі атрибуції. Деякі стилі атрибуції сприяють виникненню вивченої безпорадності, а деякі, навпаки, протидіють їй [12].

Найбільш уразливими до виникнення стану безпорадності виявилися люди, які звично пояснюють погані події внутрішніми, стійкими і глобальними причинами, а хороші події - зовнішніми, нестійкими і приватними причинами. Вони схильні узагальнювати негативний життєвий і професійний досвід і зберігати симптоми безпорадності.

При традиційному підході до дослідження безпорадності її виникнення пояснювалося мотиваційним дефіцитом, а погіршення результатів виконання подальшого тестового завдання пов'язувалося зі стабільно-глобальним типом атрибуції. Альтернативні пояснення пропонували звернутися до даних досліджень, в яких робилася спроба зрозуміти, що відбувається «всередині» випробуваного, коли він працює над завданням, оскільки будова експериментів по дослідженню безпорадності ненабагато відрізняється від техніки індукції неуспіху, часто використовуваної при вивченні екзаменаційної тривожності і мотивації досягнення.

Дослідження мотивації в рамках когнітивного підходу також заклали передумови для дослідження феномена вивченої безпорадності, так як центральними поняттями виступили когнітивний дисонанс, очікування успіху, цінності успіху, боязнь можливості невдачі, вирівняні домагань. Основним постулатом у Л. Фестінгер в його теорії когнітивного дисонансу є твердження про те, що система знань людини про світ і про себе прагне до згоди [10]. При виникненні неузгодженості, або дисбалансу, індивід прагне зняти або зменшити його, і таке прагнення само по собі може стати сильним мотивом його поведінки. Разом із спробами редукувати уже виниклий дисонанс суб'єкт активно уникає ситуацій, здатних його породити.

Помічено, що стан когнітивного дисонансу при наявності неузгодженості в знаннях виникає не завжди, а лише тоді, коли суб'єкт сприймає себе самого як найбільш вірогідною причиною неузгодженості, тобто переживає дії, що призвели до неї, як свої власні, за які він несе персональну відповідальність.

З точки зору Ю. Куля, індукування безпорадності представляє собою критичний випадок тих труднощів, які викликають контроль над дією. Перед обличчям частого неуспіху постає питання про те, наскільки людина зможе продовжувати концентрувати свою увагу на завданні і дотримуватися мети пошуку рішення. Ю. Куль розрізняє два модусу контролю за дією: орієнтацію на дію і орієнтацію на стан [13].

Існують такі стани системи контролю, які сприяють або перешкоджають реалізації діяльності, а саме: орієнтація на дію і орієнтація на стан. Якщо при орієнтації на дію відбувається постійне «виштовхування» суб'єкта в діяльність, то при орієнтації на стан виникають гальмуючі розумові процеси, що відносяться до минулого, теперішнього або майбутнього положенню суб'єкта. Існує дві умови, при яких формується модус орієнтації на стан. Перше - некогнруентність, що надходить, коли у суб'єкта виникає почуття подиву і потреба в проясненні інформації до початку дії. Друга умова має більш тривалістю дії, ніж перше, і стосується стану (структури) інтенції.

Орієнтація на дію пов'язана з когнітивною діяльністю, направління на побудову планів і варіантів дії, придатних для подолання розриву між поточним станом і наміченим майбутнім станом. На противагу цьому для орієнтації на стан характерна нав'язливі роздуми про невдалому результаті і нездатність зосередитися на поставленій меті. Тривале індукування безпорадності викликає орієнтацію на стан, що призводить до функціонального дефіциту при виконанні тестового завдання, оскільки контроль за дією здійснювати не вдається.

Можна чітко розмежувати думки, що призводять до невдачі або до успіху. Думки про успіх у ході роботи демонструють велику кількість самоінструкцій про те, як підвищити ефективність діяльності і усилити упевненість в успіху. Люди, яким властиві такі думки, незважаючи на всі невдачі, продовжують орієнтуватися на успіх. Вони формують ефективні стратегії рішення, дають собі підбадьорюючі інструкції і зберігають віру в свої здібності в самих важких ситуаціях.

На відміну від цього люди, орієнтовані на внутрішній емоційний стан, стурбовані своїми низькими здібностями і неефективними стратегіями вирішення. Вони негативно оцінюють отримані ними результати і відмовляються від досягнення мети. Потік їх думок зациклюється на нестачі здібностей, негативних почуттях в ставленні завдання і непослідовному просуванні вперед шляхом проб і помилок. У ситуації неспіху такі люди відмовляються від активних стратегій дозволу проблеми. Вони заздалегідь готові до професійних і життєвих невдач і, як правило, не в змозі усвідомити, що саме їх поведінку і призводить до цих невдач.

Узагальнюючи вищевикладене, можна виділити дев'ять категорій відчуття безпорадності, що виникає в професійній діяльності, центральною з яких є переконання в невідконтрольності результату: переконання в невідконтрольності результату; бажання швидше покінчити з цією ситуацією; бажання припинити всі зусилля; втрата самоконтролю; надія знайти рішення; віра в свою особисту нездатність вирішити ситуацію; бажання втекти від цієї ситуації; гнів на самого себе; гнів по відношенню до зовнішніх об'єктів.

Цей набір переживань пов'язаний, насамперед, з подіями, які призвели до невдачі. У центрі є переживання втрати контролю над своїми власними діями, як би людина не прагнула знову цей втрачений контроль знайти. Втрата самоконтролю завжди тягне за собою два психологічних наслідка:

1) відволікає людину від пізнавальної діяльності, пов'язаної з пошуком альтернатив дії і цілеспрямованим рішенням задачі;

2) фокусує увагу на поточному емоційному стані і своїх негативних відчуттях.

У роботах А. Батуріна концептуально поділена безпорадність на ситуативну та особистісну [4]. В основі ситуативної безпорадності лежить стан, який розвивається в конкретній ситуації. Така безпорадність може виникнути у будь-якої людини. Все залежить, з одного боку, від інтенсивності невдачі (серії невдач) або негативних подій, а з іншого - від порогу толерантності людини до подібних подій. Розвитку ситуативної безпорадності сприяють природна для кожної людини атрибуція причин негативних подій, негативна оцінка своїх дій, досягнутого результату і прагнення до уникнення невдачі, що в підсумку призводить до відмови від нових спроб вирішити ситуацію, до бездіяльності, апатії. Як і всяке психічний стан, безпорадність проходить сама собою, варто змінитися ситуації; вона долається за рахунок включення механізмів несвідомої і свідомої саморегуляції (копінга).

Особистісна безпорадність являє собою психічну освіту, яке складається з тих же компонентів за змістом, які визначають виникнення ситуативної безпорадності, але тільки в їх основі лежать стійкі особистісні стильові особливості атрибуції, оцінювання і спонукання. Для оцінного стилю, що входить в синдром безпорадності, характерне поєднання таких параметрів: полярності оцінок (на відміну від диференційованості), домінування негативного характеру оцінок (на відміну від позитивного), ригідності оцінювання (на відміну від гнучкості) та оцінковості (в відміну від описовості). Для атрибутивного стилю, що входить в синдром особистісної безпорадності, характерно поєднання сталості приписування причини (на відміну від варіативності), генералізовані (на відміну від локальності) і персоніфікованості приписування причини (на відміну від віднесення причини до зовнішніх обставин) при невдачі і, навпаки, поєднання зворотніх за змістом параметрів при успіху. Для стилю спонукання характерно поєднання наступних параметрів: прагнення до розрядки напруги (відмінність від пошуку збудження), прагнення до уникнення негативних переживань (на відміну від пошуку позитивних) і екстратенсивної мотивації (на відміну від інтратенсивної).

Вивчена безпорадність визначає поведінку і викликає стійку депресію насамперед у таких людей, які:

1) вважають, що їх невдачі визначаються їх власними недоліками (наприклад, дефектами волі або інтелекту), а успіхи, якщо і трапляються, то залежать від вдалого збігу обставин або від дій інших людей;

2) вважають, що їх невдачі характерні не тільки для даних конкретного обставин, але і для будь-яких інших життєвих ситуацій як в сьогоденні, так і в майбутньому;

3) вважають себе нездатними впоратися із запропонованими задачами або життєвими труднощами, тоді як для будь-якої іншої людини ці завдання цілком вирішувані.

Симптомами вивченої безпорадності є пасивність, смуток, тривога, ворожість, когнітивний дефіцит, знижений апетит, зниження імунітету, зниження самооцінки, зміни нейрохімічних процесів.

Розвитку вивченої безпорадності перешкоджає впевненість у тому, що із завданням не зміг би впоратися ніхто, а запобіганню її генералізації сприяє

уявлення про те, що не вдається вирішити задачу тільки тут і зараз, і до того ж не зі своєї вини. Розвитку вивченої безпорадності також сприяє авторитарний стиль управління. Навіть після відходу з організації авторитарного керівника, коли створені умови для прояву незалежності і творчого підходу, працівники можуть залишитися з твердим переконанням не проявляти ніякої ініціативи.

Вивчена безпорадність - наслідок деструкції професійної спрямованості, що визначає ставлення до професії, потреба до професійної діяльності та готовність до неї.

Основною характеристикою вивченої безпорадності є тенденція до її генералізації: будучи виробленою в одній конкретній ситуації, вона, як правило, поширюється на багато інших, так що суб'єкт перестає намагатися вирішити навіть розв'язні для нього завдання. Ступінь генералізації залежить від минулого досвіду і психологічних установок суб'єкта.

Висновки. Таким чином, на підставі теоретичного аналізу можна відокремити наступні характеристики вивченої безпорадності:

- психологічна установка на очікування невдачі (високий рівень мотивації уникнення невдач);
- низький або занадто високий рівень мотивації досягнення, блокуючий прояв ініціативи і відповідальності;
- контроль за діями за типом орієнтації на емоційний стан.

Виходячи з цього нам представляється необхідною розробка заходів по профілактиці та корекції вивченої безпорадності, а також факторів, що сприяють її виникненню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова В. Г. Профессиональные болезни / Артамонова, В. Г., Шаталов, Н. Н. – М. : Медицина, 2004. – 480 с.
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / Адлер А. – М. : Академический проект, 2007. – 240 с.
3. Альбуханова-Славская К. О. Деятельность и психология личности / Альбуханова-Славская К. О. – М. : Наука, 1980. – 336 с.
4. Батурич Н. А. Психология успеха и неудачи / Батурич Н. А. – Челябинск : Юургу, 1999. – 100 с.
5. Денисовская Т. М. К проблеме развития личности / Т. М. Денисовская // Психол. журнал. – 1981. – Т. 2, № 6. – С.101.
6. Зелигман М. Як навчитися оптимизму / Зелигман М. – М. : «Персей». – 1997. – 432 с.
7. Козлов В. В. Ресурсные состояния личности и продуктивности деятельности : проблемы психологии и эргономики / В. В. Козлов // Журнал для практических психологов и эргономистов. – Вып.1(7). – 2000. – С. 78.
8. Леонтьев А. Н. Деятельностный подход в психологии : проблемы и перспективы / А. Н. Леонтьев, В. В. Давыдов – М. : НИИ ОПП АПН СССР, 1990. – С. 5–14.
9. Мерлин В. С. Очерки интегрального исследования индивидуальности / Мерлин В. С. – М. : Педагогика, 1986. – 256 с.

10. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса / Фестингер Л. – Спб. : «Ювента», 1999. – 318 с .
11. Фрейд З. Психоанализ и теория сексуальности / Фрейд З. – Спб. : Алетейя, 2000. – 218 с.
12. Abramson L. Y. Teasdale J. D Learned helplessness in humans; Critique and reformulation / Abramson L.Y., Seligman M.E.P. – Journal of Abnormal Psychology, 1978.
13. Köhl J. Mesund prozestheoretische Analysen einiger Person und Situationsparameter der Leistungsmotivation / Köhl J. – Bonn, 1977.
14. Overmier J. B. Effects of inescapable shock upon subsequent escape and avoidance responding / Overmier J. B., Seligman M.E.P. – Journal of Comparative and Psychology, 1967.

Рецензенти: к. психол. н. Назаров О.О., Міронєць С.М.

УДК 159.9

Приходько Д.П., к.психол.н., доцент кафедри психології і педагогіки, Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КУРСАНТІВ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМ. І. КОЖЕДУБА ДО ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ «ДІАГНОСТ II»

Дана робота присвячена проблемі вивчення особливостей станів психологічної готовності курсантів Харківського університету Повітряних Сил до виконання службових завдань. В роботі описана методика дослідження психофізіологічних особливостей нервової системи курсантів ХУПС за допомогою комп'ютерної програми «ДІАГНОСТ II», пристосованої співробітниками НЦ ПС і кафедри психології та педагогіки ХУПС до сучасних операційних систем WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) і вище.

Ключові слова: психологічна готовність, індивідуально-психофізіологічні особливості, програмне забезпечення.

Данная работа посвящена проблеме изучения особенностей состояний психологической готовности курсантов Харьковского университета Воздушных Сил к выполнению служебных задач. В работе описана методика исследования психофизиологических особенностей нервной системы курсантов ХУВС с помощью компьютерной программы «ДИАГНОСТ II», адаптированной сотрудниками НЦ ВС и кафедры психологии и педагогики ХУВС к современным операционным системам WINDOWS (WINDOWS XP, WINDOWS WISTA, WINDOWS SEVEN) и выше.

Ключевые слова: психологическая готовность, индивидуально-психофизиологические особенности, программное обеспечение.

Постановка проблеми. Аналіз результатів наукових досліджень стосовно питання психологічної готовності особистості до діяльності в особли-